

ВІДГУК**офіційного опонента разової спеціалізованої вченої ради**

кандидата психологічних наук, доцента,

декана факультету соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації

Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій

Національного університету «Чернігівська політехніка»

Нагорної Надії Сергіївни

на дисертаційне дослідження Базиль Тамари Станіславівни

«Соціально-психологічна готовність волонтерів медичної галузі до діяльності в кризових умовах»,

поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки», за спеціальністю 053 – «Психологія»

Дисертаційна робота Базиль Тамари Станіславівни спрямована на дослідження проблеми соціально-психологічної готовності особистості до волонтерської діяльності в медичній галузі, зокрема визначенню її базових, провідних та допоміжних складових у волонтерів медичної галузі в кризових умовах та ґрунтується на методологічних принципах ресурсно-компетентнісного підходу.

Особливе суспільне значення та незаперечну актуальність волонтерство як прогресивний соціальний феномен набуло під час жахливої людської трагедії, пов'язаної з воєнним російським широкомасштабним вторгненням в Україну. З перших днів війни багато людей були залучені до волонтерських ініціатив, що сприяло швидкому та якісному наданню українцям всебічної допомоги: матеріальної, психологічної, медичної та правової підтримки військовим, пораненим, родинам загиблих, переселенцям та іншим вразливих категоріям населення. У цьому контексті, принципово важливу роль відіграє діяльність волонтерів медичної галузі, яка спрямована не тільки на покращення якості життя людини за кризових умов, а й, власне, на рятування самого життя.

У вступі дисертації зв'язано та цілісно презентовано каркас майбутньої роботи: актуальність теми, об'єкт, предмет, мету, поставлені завдання дослідження.

Насамперед хотілось би відмітити викладе в першому розділі обґрунтування ресурсно-компетентнісного підходу, який спрямований на встановлення всебічних взаємозв'язків між різноманітними актуальними

можливостями життєздійснення особистості та її потенціалом; самостійної постановки та розв'язання власних життєвих задач; усвідомленої готовності до громадської активності тощо.

Обрана здобувачкою методологія сприяла розробці концептуального апарату дослідження та методичного інструментарію вивчення соціально-психологічної готовності особистості до волонтерської діяльності в кризових умовах сучасного суспільства. Так, глибокий теоретичний аналіз сучасного стану вивчення проблеми вможливив розробку авторської концепції, згідно якої соціально-психологічна готовність особистості до волонтерської діяльності передбачає сформованість у неї комплексу взаємозумовлених та взаємопов'язаних характеристик, які є засадничими для ефективного самоменеджменту і прийняття оптимальних рішень у кризових ситуаціях невизначеності. Психологічну мішень цього відкритого динамічного особистісного утворення становить альтруїстична партисипативна діяльність особистості, що набуває різних змістовних конфігурацій, а його ядро становить інтегративний корпус психологічних та соціально-професійних ресурсів та компетентностей.

Роботу суттєво збагачує побудована структурно-змістова модель соціально-психологічної готовності волонтерів до діяльності в кризових умовах, яка передбачає визначення таких психологічних ресурсів, як мотиваційні, емоційно-вольові, психологічний капітал, комплекс неспеціалізованих надпрофесійних особистісних характеристик (Soft Skills) та певні соціально-професійні ресурси волонтерів.

На високу оцінку заслуговує реалізація наукового задуму в емпіричній частині дослідження, зокрема, розробка й апробація діагностичного інструментарію, спрямованого на визначення особливостей сформованості психологічної готовності особистості до волонтерської діяльності в медичній галузі в кризових умовах, доведено його конструктну (диференційну та факторну) валідність.

Отримані результати емпіричного дослідження дозволили здобувачці схарактеризувати психологічні особливості сформованості готовності волонтерів медичної галузі до діяльності в умовах війни. За результатами дисперсійного аналізу виокремлено відмінності між трьома групами респондентів: студентами, які навчаються за медичними спеціальностями; медичними працівниками; управлінцями в сфері охорони здоров'я.

Слід зазначити, що дисертаційною роботою також реалізовано соціальну потребу у визначенні базових складових соціально-психологічної готовності волонтерів медичної галузі до діяльності в кризових умовах. На підставі факторизації результатів опитування респондентів дисертанткою було виділено такі базові складові зазначеної готовності, як мотивація самореалізації в соціальній активності, спрямованість на підтримку життєдіяльності, толерантність до невизначеності та резильєнтність.

Принципова наукова новизна результатів дисертації полягає в тому, що уперше побудовано структурно-змістову модель соціально-психологічної готовності волонтерів до діяльності в кризових умовах; розроблено й апробовано діагностичний інструментарій, спрямований на визначення особливостей сформованості психологічної готовності особистості до волонтерської діяльності в медичній галузі в кризових умовах; визначено особливості сформованості соціально-психологічної готовності студентів медичних спеціальностей, медичних працівників та управлінців сфери охорони здоров'я до волонтерської діяльності під час війни; виокремлено базові, провідні та допоміжні складові соціально-психологічної готовності волонтерів медичної галузі до діяльності в кризових умовах.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості їхнього застосування для розв'язання як науково-пізнавальних, так і соціально-практичних завдань у різних галузях соціальної практики: медичній сфері, освіті, соціальній роботі, психологічному консультуванні, психологічній реабілітації, професійному коучингові. Самостійне практичне значення мають визначенні нормативні показники запропонованого методичного

інструментарію, спрямованого на визначення особливостей сформованості соціально-психологічної готовності особистості до волонтерської діяльності в медичній галузі в кризових умовах, впровадження якого сприятиме підвищенню продуктивності волонтерського руху в сучасній Україні та посиленню її обороноздатності під час зовнішньої агресії.

Надійність і достовірність результатів дослідження забезпечується методологічно обґрунтованою концепцією соціально-психологічної готовності волонтерів до діяльності в кризових умовах; відповідністю запропонованих методів меті та завданням дослідження; наскрізним зв'язком між усіма етапами дослідження; репрезентативністю вибірки; відповідністю методичного інструментарію критеріям конструктивної валідності та надійності; застосуванням методів математичної статистики для обчислення емпіричних даних та апробацією отриманих результатів.

Висновки, які робить здобувачка, чітко сформульовані та переконливі. Вони синтезують усі основні результати дослідження, засвідчують виконання поставлених завдань та досягнення мети.

Отримані в дисертації результати створюють засади для подальшого дослідження проблеми соціально-психологічних ресурсів та компетентностей волонтерів різних суспільних галузей, що зумовлюють продуктивність їх діяльності в кризових умовах; для розробки психологічних практик і технологій, підвищення продуктивності діяльності волонтерів медичної галузі в умовах війни та післявоєнного відновлення України.

Основні результати дослідження Т.С. Базиль були апробовані на науково-практичних конференціях та відображені у 9 публікаціях здобувачки, серед яких 1 стаття опублікована у в зарубіжному науковому періодичному виданні, що індексується в базі Scopus, 3 статті в наукових фахових виданнях, включених до переліку МОН України.

В цілому позитивно оцінюючи зміст та основні результати, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження та пропозиції:

1. У першому розділі здобувачкою опрацьовано значний обсяг наукових праць, в результаті чого здійснено потужній і розгалужений аналіз проблеми готовності особистості до волонтерської діяльності, розроблено структурно-змістову модель соціально-психологічної готовності волонтерів до діяльності в кризових умовах. Водночас у тексті не зазначено, на які саме сучасні концепції волонтерської діяльності здобувачка спиралася при розробці теоретичної моделі дослідження.

2. Запропонована здобувачкою модель соціально-психологічної готовності волонтерів до діяльності в кризових умовах, містить зокрема складові, для яких не існує відповідних психодіагностичних методик. Проте діагностика толерантності до невизначеності успішно здійснюється з другої половини ХХ століття й має в своєму арсеналі значну кількість надійних та валідних тестів, серед яких: «Опитувальник толерантності до невизначеності» (Вігано ла Роса, 1986), «Шкала загальної толерантності до невизначеності - MSTAT-1, MSTAT-2» (D. McLain, 1994, «Шкала толерантності до невизначеності» (К. Далберт, 1999) тощо. Отже, вважаємо, що вибір методики «Шкала інтолерантності до невизначеності» Н. Карлетона для вимірювання толерантності до невизначеності не є оптимальним.

3. Другий розділ дисертації містить надмірну кількість таблиць з числовими даними, що ускладнює сприйняття тексту. З метою підвищення якості читабельності рекомендуємо перемістити деякі таблиці до Додатків.

Представлені зауваження та рекомендації ні в якому разі не зменшують вагомість вочевидь інноваційних теоретичних та практичних результатів дисертантки.

Загальний висновок

Загалом дисертаційну роботу Т.С.Базиль можна схарактеризувати як самостійне ґрунтовне цілісне дослідження з новаторським підходом до визначення базових, провідних та допоміжних складових соціально-психологічної готовності волонтерів медичної галузі до діяльності під час війни.

Дисертація Базиль Тамари Станіславівни «Соціально-психологічна готовність волонтерів медичної галузі до діяльності в кризових умовах» за актуальністю, оригінальністю, беззаперечною науковою новизною, суттєвим теоретичним та практичним значенням для розвитку вітчизняної соціальної психології, за змістом та оформленням відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 13.05.2019 р.); вимогам п. п. 6, 7, 8, 9 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами від 21.03.2022 р.), а також напряму досліджень освітньо-наукової програми «Психологія розвитку особистості у сучасному соціокультурному та освітньому просторі» Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України в галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки», за спеціальністю 053 – «Психологія». Т.С. Базиль правомірно заслуговує присудження ступеню доктора філософії за вказаною спеціальністю.

Кандидат психологічних наук, доцент,
декан факультету соціальних технологій,
оздоровлення та реабілітації
Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Надія НАГОРНА

Підпис Н. Нагорної засвідчую
Проректор з наукової роботи
Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Вікторія МАРГАСОВА